

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

อัตมโนทัศน์หรือมโนภาพเกี่ยวกับตนเอง (self-concept) คือการรับรู้ตนเอง ความรู้สึก ทัศนคติ และความรู้เกี่ยวกับตนเองในด้านต่างๆ ทั้งด้านสติปัญญา ความคิด ความสามารถ ทักษะต่างๆ รวมทั้งรูปร่างลักษณะทางด้านร่างกาย อัตมโนทัศน์มีทั้งบวกและลบ พัฒนาการของอัตมโนทัศน์ของแต่ละบุคคลเป็นผลสืบเนื่องมาจากการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นที่มีความสำคัญต่อบุคคลนั้น เช่น บิดา มารดา ญาติ ครูอาจารย์และเพื่อน คนเหล่านี้จะประเมินว่าบุคคลนั้นดีหรือไม่ดี คนเราตั้งแต่เด็กจะมีมโนทัศน์ว่าตน “ดี” หรือ “ไม่ดี” เนื่องจากการที่ได้ยินหรือรับรู้ว่าคุณอื่นที่ตนมีปฏิสัมพันธ์ประเมินว่าตนเป็นอย่างไร ผู้เรียนที่มีอัตมโนทัศน์ว่าตนเป็นคน “เก่ง” หรือ “ไม่เก่ง” ก็เนื่องจากการรับรู้ว่าคุณครูและเพื่อนๆ ประเมินว่าเป็นคน “เก่ง” หรือ “ไม่เก่ง” Coopersmith (อ้างถึงใน สุรางค์ โค้วตระกูล, 2537 : 311) สรุปว่าตัวแปรที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาของอัตมโนทัศน์ของแต่ละคนมี 4 ประการคือ

1. การยอมรับด้วยความจริงใจจากบุคคลที่มีความสำคัญ เช่น พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูอาจารย์และเพื่อนๆ
2. การมีโอกาสได้ทำงานที่สำคัญและมีความสำเร็จแสดงว่าตนมีความสามารถ
3. การมีมาตรฐานทางจริยธรรมและศีลธรรมเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งไม่ให้ประพฤตินิสัย การมีโอกาที่จะกระทำความดี และถูกต้องก็จะมีอัตมโนทัศน์ดี
4. การมีอิทธิพลต่อชีวิตของคนอื่น

Shavelson , Hubnes และ Stanton (อ้างถึงใน สุรางค์ โค้วตระกูล, 2537 : 311) ได้แบ่งอัตมโนทัศน์ เป็น 3 ระดับ ดังนี้

ระยะแรก อัตมโนทัศน์โดยทั่วไป (General self-concept)

ระยะสอง อัตมโนทัศน์แบ่งเป็น 2 ด้าน คือ อัตมโนทัศน์ทางด้านวิชาการ (Academic self -concept) และอัตมโนทัศน์ที่ไม่เกี่ยวกับวิชาการ (Non-academic self-concept)

ระยะสาม อัตมโนทัศน์เฉพาะ

อัตมโนทัศน์ทางด้านวิชาการ คือ ความรู้สึกที่แต่ละบุคคลมีต่อการเรียนวิชาต่างๆ ว่าตนเอง “เก่ง” หรือ “ไม่เก่ง” ในวิชาเหล่านั้น ส่วนอัตมโนทัศน์ที่ไม่เกี่ยวกับวิชาการก็แบ่งออกไปอีก 3 ด้าน คือ อัตมโนทัศน์ด้านสังคม ด้านอารมณ์ และด้านร่างกาย

พรณี ชุทัย เจนจิต (2536 : 55) ได้กล่าวถึงคำว่าอัตมโนทัศน์ว่าเป็นคำที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 20 นี้เอง และเป็นแนวความคิดของนักจิตวิทยากลุ่มปรากฏการณ์นิยมหรือ

มนุษยนิยม ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การแสดงพฤติกรรมของคนนั้นเกิดจากการรับรู้สิ่งต่างๆ ของบุคคลนั้น มิใช่ดูจากสายตาภายนอก และทฤษฎีดังกล่าวพยายามที่จะอธิบายว่าทำไมแต่ละคนจึงรับรู้เกี่ยวกับตนเองเช่นนั้น และมีผลอย่างไรต่อพฤติกรรมของเขา ให้ความสนใจเกี่ยวกับเจตคติที่แต่ละคนมีต่อตนเองว่ามีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรม และช่วยทำให้เข้าใจการรับรู้ความต้องการและเป้าหมายในชีวิตของคนนั้น ดังนั้นทั้งนักจิตวิทยาและนักการศึกษาจึงได้หันมาสนใจกับการสร้างอัตมโนทัศน์ หรือเจตคติที่มีต่อการรับรู้เกี่ยวกับตนเอง เพราะเป็นที่ยอมรับว่าเด็กที่มีผลการเรียนต่ำ มีแรงจูงใจต่ำ มีพฤติกรรมเกเรนั้น จะเป็นผู้มีเจตคติต่อตนเองหรือมีการรับรู้ตนเองในด้านลบ เด็กหลายๆ คนที่ไม่ประสบความสำเร็จในการเรียนมิใช่เนื่องมาจากสติปัญญาต่ำหรือมีร่างกายพิการ แต่เพราะว่าเกิดจากการที่เขารับรู้ตนเองว่าเขาไม่มีความสามารถ ส่วนเด็กที่มีอัตมโนทัศน์ในทางบวก จะรู้ตัวว่าได้รับการยอมรับรู้ว่าตนเองมีความสามารถและมีคุณค่า ซึ่งจะนำไปสู่ความสุขและความสำเร็จในชีวิตต่อไป โดยได้สรุปความหมายของอัตมโนทัศน์ว่าเป็นภาพของตนเองซึ่งเกิดจากความคิด ความรู้สึก เจตคติ การรับรู้ การตีความเกี่ยวกับรูปร่าง ลักษณะ ความสามารถ และคุณค่าของตน ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

1. ภาพของตนเอง เป็นภาพที่เกิดขึ้นจากการที่แต่ละคนได้มองตนเองจากท่าทีที่ผู้อื่นคิดเกี่ยวกับตัวเขา เป็นภาพที่เกิดจากความเชื่อ อาจจะเป็นความจริงหรือไม่เป็นความจริง
2. เป็นเรื่องของอารมณ์ ความรู้สึก และการประเมินภาพที่มองว่าผู้อื่นรู้สึกอย่างไรกับภาพนั้น พึงพอใจหรือไม่พึงพอใจ
3. เป็นเรื่องของ การแสดงพฤติกรรมในลักษณะใดลักษณะหนึ่งโดยเฉพาะ
เด็กที่มีอัตมโนทัศน์ในทางบวก มักจะเป็นผู้ประสบความสำเร็จทั้งในด้านการเรียนและการปรับตัวทางสังคมในทางตรงกันข้าม เด็กที่มีอัตมโนทัศน์ในทางลบ มักจะเป็นผู้ประสบความสำเร็จล้มเหลวทั้งในเรื่องการเรียนและการปรับตัวทางสังคมเช่นกัน ดังนั้น อัตมโนทัศน์ จึงเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวทั้งในเรื่องการเรียนและการปรับตัว อัตมโนทัศน์นั้นมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน อัตมโนทัศน์ก็จะแตกต่างกัน โดยที่นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีจะมีอัตมโนทัศน์ในด้านบวก ส่วนนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำจะมีอัตมโนทัศน์ในด้านลบ

สรุปได้ว่า อัตมโนทัศน์หรือมโนภาพเกี่ยวกับตนเองเป็นการรับรู้ตนเองของบุคคลว่าเป็นอย่างไร เป็นความเชื่อเกี่ยวกับตนเอง เป็นเรื่องสำคัญที่สุดของปฏิสัมพันธ์ (interaction) ใดๆ ของมนุษย์ เป็นตัวสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมทุกพฤติกรรม การมีมโนภาพเกี่ยวกับตนเองในด้านลบ การรับรู้ความสามารถในการเรียน หรือการทำงานของตนผิดไปจากความเป็นจริง มักจะทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จล้มเหลวในการเรียน อัตมโนทัศน์หรือมโนภาพเกี่ยวกับตนเองจึงเป็นตัวกำหนดหรือมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ขณะเดียวกันลักษณะส่วนบุคคลของนักศึกษาน่าที่จะมีความสัมพันธ์กับอัตมโนทัศน์ของนักศึกษาโดยที่อัตมโนทัศน์ระหว่างนักศึกษ ชายและ นักศึกษาหญิง ระดับการศึกษาของบิดามารดา รวมทั้งภูมิลำเนาที่น่าที่จะมีความแตกต่างกันระหว่าง นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานครและนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในต่างจังหวัด รวมทั้ง

คณะวิชาหรือสาขาวิชา ชั้นปีและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่แตกต่างกันอัตมโนทัศน์
ของนักศึกษาก็น่าที่จะแตกต่างกันด้วย

ดังนั้นในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจะศึกษาอัตมโนทัศน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ว่า
เป็นอย่างไร ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างอัตมโนทัศน์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา
ว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่ ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคลของนักศึกษา กับ
อัตมโนทัศน์ รวมทั้งเปรียบเทียบอัตมโนทัศน์ระหว่างนักศึกษาในแต่ละระดับของผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียน เพื่อให้ทราบถึงอัตมโนทัศน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ว่าเป็นอย่างไร
ในแต่ละด้านโดยในที่นี้จะศึกษาอัตมโนทัศน์ 5 ด้านคือ อัตมโนทัศน์ด้านลักษณะทางกาย อัตมโน
ทัศน์ด้านความสามารถของตนเอง อัตมโนทัศน์ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล อัตมโนทัศน์ด้าน
จิตใจ และอัตมโนทัศน์ด้านวิชาการ ซึ่งผลการวิจัยที่ได้้นอกจากทำให้ทราบถึงอัตมโนทัศน์ของ
นักศึกษาในแต่ละด้านแล้วยังสามารถนำไปใช้ในการสร้างเสริมอัตมโนทัศน์ของนักศึกษาอาจเริ่ม
ตั้งแต่การสอดแทรกแนวคิดทัศนคติที่ดีในระหว่างการเรียนการสอนภายในชั้นเรียน อาจรวมไปถึง
การนำผลการวิจัยไปใช้ในการสร้างกิจกรรมต่างๆ เพื่อเสริมสร้างอัตมโนทัศน์ของนักศึกษา เพื่อให้
เป็นบุคคลที่ดีของครอบครัว สังคม และประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาอัตมโนทัศน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตมโนทัศน์ในแต่ละด้านกับผลสัมฤทธิ์ทางการ
เรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคลกับอัตมโนทัศน์ในแต่ละด้าน
ของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
4. เพื่อเปรียบเทียบอัตมโนทัศน์ระหว่างนักศึกษาในแต่ละระดับของผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียน

สมมติฐาน

1. อัตมโนทัศน์มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจ
บัณฑิตย์
2. ลักษณะส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับอัตมโนทัศน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจ
บัณฑิตย์
3. อัตมโนทัศน์ของนักศึกษาในแต่ละระดับของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน

นิยามศัพท์เฉพาะ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลการเรียนเฉลี่ย(Grade Point Average)ของ
นักศึกษาโดยในที่นี้แบ่งระดับของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่อการวิเคราะห์อัตมโนทัศน์ออกเป็น
ช่วง ๆ คือ 0.00-1.49, 1.50-1.99, 2.00-2.49 , 2.50-2.99, 3.00-3.49, 3.50-4.00

อัตมโนทัศน์ หมายถึง การรับรู้ตนเอง ความรู้สึก ทักษะคติ และความรู้เกี่ยวกับตนเองในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านสติปัญญา ความคิด ความสามารถ ทักษะต่าง ๆ รวมทั้งรูปร่างลักษณะทางด้วร่างกาย อัตมโนทัศน์มีทั้งบวกและลบ

อัตมโนทัศน์ทางด้านลักษณะทางกาย หมายถึง การมองตนเองทางด้านรูปร่างลักษณะร่างกาย สุขภาพ ความสนใจของบุคคลอื่นที่มีต่อตนเอง

อัตมโนทัศน์ทางด้านความสามารถของตนเอง หมายถึง การมองตนเองในด้านการกระทำ เช่น ทางด้านพฤติกรรมต่าง ๆ และความสามารถของตนเองและประเมินผลสิ่งที่ตนเองลงมือกระทำ

อัตมโนทัศน์ทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หมายถึง การมองตนเองในด้านสังคม เช่น บทบาทของตนเองในการเป็นสมาชิกของกลุ่ม ความสัมพันธ์ระหว่างตนกับผู้อื่น และการประเมินตนเองเมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น

อัตมโนทัศน์ทางด้านจิตใจ หมายถึง การมองตนเองทางด้านจิตใจ เช่น ความรู้สึก ความเชื่อ ความคิด

อัตมโนทัศน์ทางด้านวิชาการ หมายถึง การมองตนเองเกี่ยวกับความสามารถ ความสนใจ ความพอใจที่เกี่ยวกับวิชาการโดยรวม

ลักษณะส่วนบุคคล หมายถึง เพศ ระดับการศึกษาของบิดา ภูมิลำเนา กลุ่มคณะวิชา ชั้นปี และเกรดเฉลี่ย

ขอบเขตการวิจัย

1. การศึกษาวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ โดยศึกษาอัตมโนทัศน์ของนักศึกษาหลักสูตร 4 ปี ชั้นปีที่ 1 2 3 และ 4 ทุกคณะวิชาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549

2. อัตมโนทัศน์ในการวิจัยครั้งนี้ จะศึกษาอัตมโนทัศน์ 5 ด้าน ดังนี้

- 2.1 อัตมโนทัศน์ทางด้านลักษณะทางกาย
- 2.2 อัตมโนทัศน์ทางด้านความสามารถของตนเอง
- 2.3 อัตมโนทัศน์ทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
- 2.4 อัตมโนทัศน์ทางด้านจิตใจ
- 2.5 อัตมโนทัศน์ทางด้านวิชาการ

3. ลักษณะส่วนบุคคลในการศึกษานี้ประกอบด้วย

- 3.1 เพศ
- 3.2 ระดับการศึกษาของบิดา
- 3.3 ภูมิลำเนา
- 3.4 กลุ่มคณะวิชา
- 3.5 ชั้นปี
- 3.6 เกรดเฉลี่ย

4. ในการวิเคราะห์จะวิเคราะห์แยกคณะโดยแบ่งเป็นกลุ่มดังนี้
- กลุ่มที่ 1 สาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ประกอบด้วย
คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ เฉพาะในสาขาด้านศิลปศาสตร์
คณะศิลปกรรมศาสตร์
คณะนิติศาสตร์
คณะการบัญชี
คณะนิเทศศาสตร์
- กลุ่มที่ 2 สาขาวิทยาศาสตร์ ประกอบด้วย
คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ เฉพาะในสาขาด้านวิทยาศาสตร์
คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ
คณะวิศวกรรมศาสตร์
- กลุ่มที่ 3 สาขาที่มีลักษณะทั้งกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2
คณะบริหารธุรกิจ
คณะเศรษฐศาสตร์
- และวิเคราะห์ตามชั้นปี โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ
กลุ่มที่ 1 ชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2
กลุ่มที่ 2 ชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้อาจารย์ผู้สอนได้ทราบและเข้าใจถึงระดับความสำคัญของอัตมโนทัศน์ซึ่งเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาโดยอาจารย์ผู้สอนสามารถที่จะนำไปปรับหรือสอดแทรกกับการเรียนการสอน หรือกิจกรรม เพื่อช่วยส่งเสริม อัตมโนทัศน์ของนักศึกษาให้เป็นไปในทิศทางบวกในหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านที่เกี่ยวกับตนเอง ด้านจิตใจ เป็นต้น ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญในการดำเนินชีวิตต่อไปในอนาคต
2. ใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนาการเรียนการสอน ซึ่งต้องประกอบกันทั้งในส่วนของนักศึกษา อาจารย์ผู้สอน และมหาวิทยาลัย และจะเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษา อาจารย์ผู้สอน และมหาวิทยาลัยต่อไป